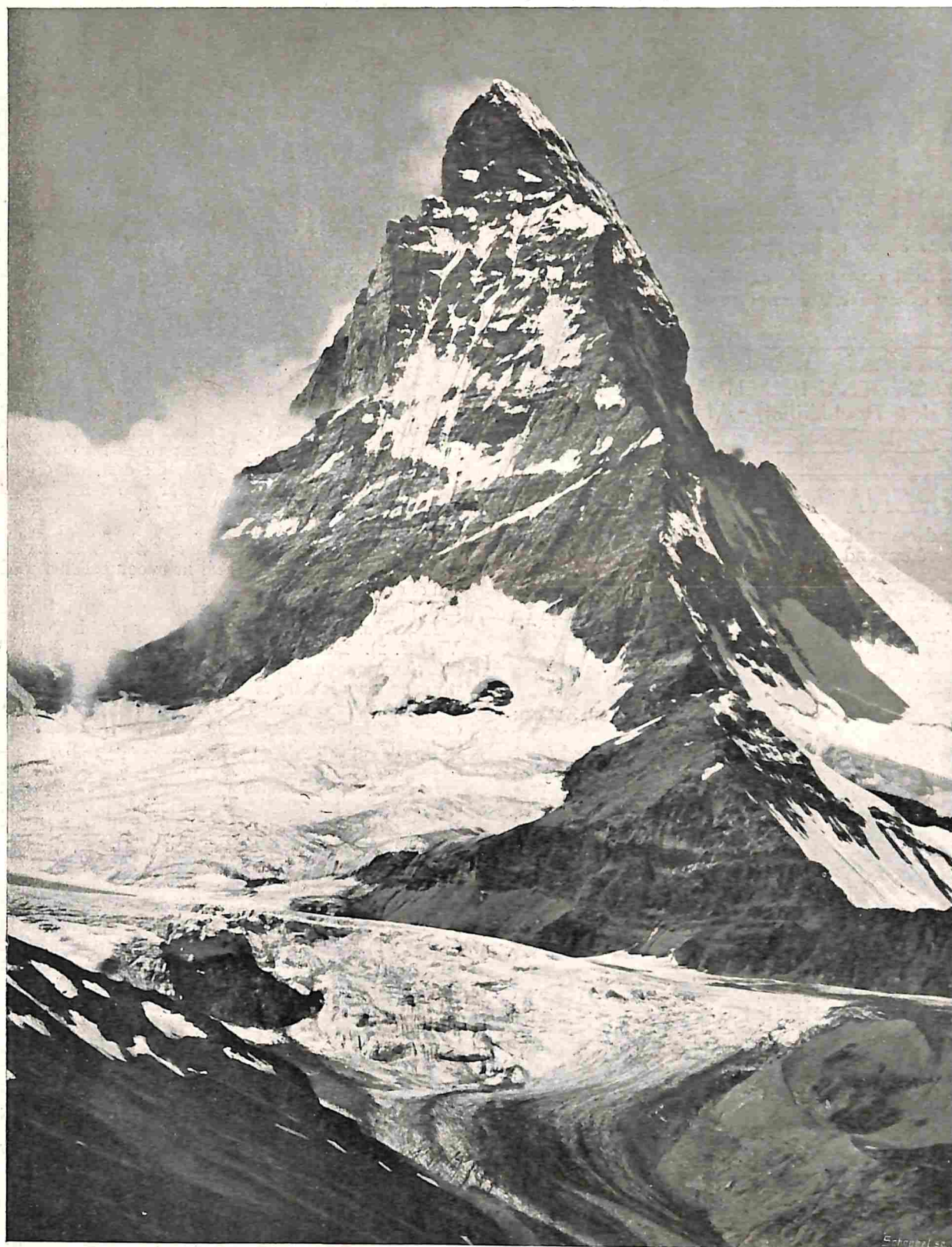

BUITEN

7^E JAARGANG N^O. 1.

ZATERDAG 4 JANUARI 1913.

DE MATTERHORN (4505 M.), GEZIEN VAN DEN FURGGENGLETSCHER.

INHOUD:

DE STERRENHEMEL IN JANUARI, DOOR A. A. N.	BLZ. 2
HET BOEK, DOOR HESSEL JONGSMA.	" 2
BIJ ONZE PLAAT IN KLEUREN, DOOR F. A. HOEFER.	" 3
ALPINISME, DOOR PROF. DR. H. Y. GROENEWEGEN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 1 EN 4—6
OP DEN GROOTEN SINT BERNARD, DOOR DR. DUVAL VERWEY, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 7
HET KASTEEL TE GEMERT I, DOOR DR. X. SMITS, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 8—12
HET LIEFDELEVEN VAN DEN EIKENSPINNER, DOOR J. H. FABRE (UIT HET FRANSCH, DOOR G. H. PRINSEN GEERLIGS).	BLZ. 12
KONIJNTEELT, DOOR G.	" 14
HET „HUIS MET DEN SCHOONEN GEVEL” TE GRONINGEN, DOOR L., GEÏLLUSTREERD	" 14

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers **Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam**, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten.” Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

DE STERRENHEMEL IN JANUARI.

HET volgend overzicht geeft den stand der Sterrenbeelden in den vóóravond (ongeveer 8 uur):
Zenith: Cassiopeia, Giraffe, Perseus;
Noorden: Grootte en kleine Beer, Draak, Jachthonden;
Oosten: Eenhoorn, kleine Hond, Kreeft, groote en kleine Leeuw, Lynx, Tweelingen, Wagenman;

Zuidoosten: Grootte Hond;

Zuiden: Driehoek, Eridanus, Orion, Ram, Stier, Walvisch;

Zuidwesten: Visschen;

Westen: Andromeda, Hagedis, Pegasus, Vos, Waterman, Zwaan;

Noordwesten: Cepheus, Lier.

De schitterende wintersterrenbeelden *Orion*, *Grootte Hond* (met de helderste ster des hemels, *Sirius*), *Tweelingen*, *Wagenman* en *Stier*, waarin *Saturnus* prijkt, zijn om acht uur goed te zien. Het licht van den *Melkweg* is daarentegen van weinig betekenis. Wel loopt hij om acht uur door het Zenith (van Zuidoost naar Noord-west), maar zijn helderste plekken zijn onder of staan laag boven den horizon.

Omstreeks 10 Januari zijn alle zestien voor Nederland zichtbare sterren der eerste grootte in één etmaal te zien: *Sirius* en *Procyon*, *Capella*, *Arkturus*, *Ridjel* en *Beteldjousa*, *Aldebaran*, *Castor* en *Pollux*, *Regulus*, *Wega*, *Deneb* en *Spica* onder gunstige of althans tamelijk gunstige omstandigheden, *Altair* en *Fomalhaut* kort na zonsondergang laag in het Westen, en *Antares* (en wederom *Altair*) kort vóór zonsopkomst in het Oosten.

Algol minima zijn er den 7^{en} en den 27^{en} kort na middernacht, den 10^{en} en den 30^{en} kort vóór middernacht en den 13^{en} te zes uur.

De *Nieuwe Ster* in de *Tweelingen* (zie het kaartje Buiten VI, N°. 14), die in Augustus nauwelijks zwakker was dan in Mei, toen de ster in de avondschemering verdween, is ook nu nog maar weinig in helderheid afgenomen, zij blijft tusschen de grootten 7.9 en 8.5 schommelen. (Vgl. Buiten VI, N°. 36).

Het *Zodiakaallicht* is misschien in de eerste dagen der maand, maar vooral na den 25^{en} Januari, als de maan gaat afnemen, aan den avondhemel te zien. Zooals al meermalen werd uiteengezet (zie b.v. Buiten I, N°. 17), zijn de omstandigheden vooral in den aanvang des jaars na zonsondergang zeer gunstig. Ook den *Gegenschein* (*oppositielicht*), die van de *Tweelingen* naar het sterrebeeld *Kreeft* overgaat, en zich uit den *Melkweg* losmaakt, zal men mogelijkerwijs in het einde der maand kunnen vinden.

Er zijn in de eerste dagen van Januari gewoonlijk nog al wat *vallende sterren* te zien, vooral in den nacht. Naar hun straalpunt is den *Draak* (dicht bij het sterrenbeeld *Boötes*) heeten zij *Draconiden*.

Mercurius, *Mars* en *Jupiter* vormen omstreeks 11 Januari een merkwaardige constellatie in het sterrenbeeld *Schutter*. Zij zouden gezamenlijk in het veld van een kleinen kijker zichtbaar

kunnen zijn, als de omstandigheden wat gunstiger waren. Maar daar de drie planeten dien dag slechts ongeveer 70 minuten vóór de zon opkomen, zal het niet gemakkelijk zijn, ze te zien.

Venus is de heele maand Januari een prachtige avondster. Haar boogafstand tot de zon blijft nagenoeg stationair op 46° (wordt slechts heel weinig grooter), maar hare middellijn neemt van 17" tot 21" toe en daarmee wordt haar licht helderder. De schijngestalte wordt minder vol, maar blijft de heele maand toch nog voller dan Eerste Kwartier.

Saturnus prijkt tot eenige uren na middernacht aan den hemel. De beweging is langzaam Westwaartsch tusschen *Aldebaran* en de *Pleiaden* door: den 29^{en} Januari komt de planeet tot staan en hervat vervolgens hare rechtlopenden Oostwaarts gerichten loop.

De *tijdsvervalsing* neemt deze maand sterk toe: de zon geraakt meer en meer bij de klok achter, in het eind der maand al haast een kwartier. Deze vertraging der zon doet, zooals ik al meermalen in „Buiten” uiteenzette, de avonden sneller lengen dan men zou verwachten, terwijl daarentegen van het lengen van den dag 's morgens nog niet zooveel valt te bespeuren. Zie het lijstje in N°. 1 van den tweeden jaargang, waaruit blijkt, dat van 1 tot 16 Januari de avond al 21 minuten lengt, op de klok afgelezen, de morgen niet meer dan 8 minuten. Hoofdzakelijk is het verschijnsel toe te schrijven aan het feit, dat de aarde omstreeks 1 Januari het *perihelium* harer baan bereikt, en dus volgens de *wet der perken* groote baansnelheid bezit, als gevolg waarvan zich ook de zon in Januari sneller dan anders Oostwaarts langs de *ekliptika* beweegt: de dagelijksche beweging is 61.2 tegen 57.2 in Juli (zie Buiten VI, N°. 1).

De *Volle Maan* is dezen winter, gelijk ook den vorigen, bijzonder helder, en wel door een samenwerking van twee oorzaken. Vooreerst bereikt de maan dezen winter op de grens der sterrenbeelden *Kreeft* en *Leeuw* het *perigeum* harer loopbaan, terwijl de *Volle Maan* van 24 December 1912 in de *Tweelingen* stond, die van 22 Januari 1913 in de *Kreeft* en die van 21 Februari in den *Leeuw* valt. Het is dus vrijwel *Volle Maan* als de maan zoo dicht mogelijk tot de aarde nadert en ons de grootst mogelijke schijf vertoont: op de drie genoemde datums nagenoeg 33', terwijl de *Volle Maanschiif* in Januari 1908 niet meer dan 29.5 mat.

Daarbij komt nu, dat de *Volle Maan* in den winter van 1912/13 veel hooger aan den hemel staat dan een jaar of 9 geleden; den 24^{en} December 1912 bijvoorbeeld vijf graden ten Noorden, den 22^{en} December 1904 vijf graden ten Zuiden van de sterren μ en η van de *Tweelingen*. Wij zien dus nu een zeer groote *Volle Maan* zeer hoog aan den hemel staan, en de omstandigheden zullen de heele eeuw niet meer zoo gunstig worden.

Het *Gulden Getal* is dit jaar 14; het klimt elk jaar met één op, om na 19 weer op 1 te komen. Het is eenvoudig het rangnummer van het jaar in den *cyclus van Meton* of *maancirkel*, die een rol speelt (Buiten IV, N°. 45) bij het voorspellen van de schijngestalten der maan voor een bepaalden datum: in 19 jaren of 6940 dagen zijn juist 235 fasenwisselingen der maan begrepen.

Het *Epaktengetal* is 22, 11 grooter dan het vorige jaar (Buiten VI, N°. 1). Het wijst aan hoeveel dagen er den 1^{en} Januari *theoretisch* verlopen zijn sedert de laatste *Nieuwe Maan*. Theoretisch, want de *ware* laatste *Nieuwe Maan* viel op 8 December 1912, d.i. 24 dagen vóór den 1^{en} Januari 1913. Maar ik wees er al eens op, dat men bij de vaststelling van den *Paaschdatum*, waarvoor *Gulden Getal* en *Epaktengetal* dienst doen, rekent met een genormaliseerde „middelbare” maan.

In den *zonnecirkel* van 28 jaren heeft 1913 het rangnummer 18. Ook dit getal klimt telken jare met één op. Het lijstje van Buiten V, N°. 1 geeft nu E als *Zondagsletter*, hetgeen beteekent, dat als men de dagen van het jaar 1913 door A, B, C, . . . aanduidt, de eerste Zondag (5 Januari) op E valt.

Laat ik ten slotte nog vermelden dat den 2^{en} October 1913 het jaar 5674 der Joodsche tijdrekening zal aanvangen (12 Sept. 1912 begon het jaar 5673), terwijl het Mahomedaansche jaar 1332 den 30^{en} November 1913 zal beginnen. Zooals men weet tellen de Mahomedanen van het jaar 622 na Chr. af. Er zijn nu sindsdien 1291 zonnejaren (van 365½ dagen) verlopen, d.i. 1331 maanjaren (van 354½ dagen), waarmee de Islam rekent. A. A. N.

HET BOEK.

NEEN, madammeke, weerde Chiel Huysmans de innemende overreding van de kamerverhuurster af, — neen, neen, ik neem uwe kamer niet! Ik kan er me niet in wenden!

Ze stonden nu getweeen op het smalle voorbouwseltje aan de straat, Chiel gedrongen tegen de gammele leuning en machtig den scherp-geteekenden kop bewegend. Zijn lange, grijze sik pluimde door de lucht en zijn flambard hing achterovergezakt op zijn sluike, vette, grijze haren. Doch de julfrouw, gretig om haar kamer te verluken, stond vlak voor hem te fleemen, te mooi-praten en liefkens te glimlachen. Ze had iets pikants in haar nauwsluitend kimono-schort met de wijde wappermouwen; ze was nog wél gebouwd voor haar veertig jaar en de spannende boezelaar deed dat bijzonder uitkomen.

Ze benauwde Chiel met haar late schoonheid; hij werd verlegen en weerde steeds onhandiger haar vlelend gepraat af. Toen ze nog meer aandrong, mompelde hij, om van haar af te zijn, iets van „er nog eens over denken”, „later terugkomen”. Maar hij was bijster met zijn figuur verlegen, sloop voorzichtigjes en sluw meer en meer naar het houten trapje.

Enkele langsslenterende jongens, nieuwsgierig naar het gepraat, kwamen omheen de stoep staan, en meiden, die te geuren liepen met haar kleurige jakken en rokken en haar glimmende haartoeten. Ze stootten elkaar aan, mompel-gekten bedekte geintjes.

Chiel stond nu met z'n breeden flaphoed in de hand, afgelicht in gracelijken zwaai, en maakte strijkages voor de juffrouw, die hem zoet beglimlacherde.

— Dag, madammeke, ik kom nog wel eens weer uwe kamer kijken. Ik kan nu nog niet decideeren.

— U zult heusch voor die prijs nergens zoo goed terecht komme, verzekerde de juffrouw. — Bedenk u zich d'r nog maar es op. Zoo'n proper en licht vertrek.

Maar Chiel verontschuldigde zich, al buigingen makende, en begon het houten stoep-trapje voorzichtig af te treden. De steeds aangroeiende groep nieuwsgierigen verwarde hem echter en, halverwege afgedaald, bleef hij hulpeloos om zich heen staan kijken.

Er ketsten spottende lachen.

Het schamele ventje, met de spichtige, grijze sik en de lange, warre haren, stond, met zijn hoed in de hand, onnoozel en suf uit zijn oogen te zien.

— Hé, Rembrandt, laat je haar niet koud worden! Je staat op de tocht!

Huysmans zag hulpeloos van beneden naar boven, en van boven naar beneden.

Doch beneden zag hij in de spot-tronies van zijn belagers, die honende woorden riepen. En boven op de stoep stond met haar zoetsappige lachje de juffrouw wee-zoet te knikken, beleefd nog in haar houding, maar zonder meewarigheid voor den man, die haar als huurder stond te ontglippen.

— Laat je haar anbreien, man!

— Hé, sloome artiest, doe je haar in een netje!

Chiel kreeg nu ineens een moedige ingeving; na nog een sierlijke buiging voor de kamerverhuurster, dekte hij zich, gaf met zijn vlakke hand losjes een klap boven op zijn hoed, dat die scheef op zijn verlopen kop kwam te staan. Met trad hij kordaat naar beneden. Maar een haag van moedwillige straatslijpers stond aan de onderste trede. Hij stapte door, de oogen neer, als in innerlijk, gewichtig bezinnen, met den vasten wil om niet te wijken.

Boven op het wrakke uitbouwseltje stond de juffrouw hem na te zien, grimmig bevredigd door de medewerking, die ze ongevraagd van het straatpubliek kreeg. Ze deed omzichtig een paar afgepaste muil-stapjes naar het traprandje, om toch vooral het bedrijf beneden goed te zien.

Chiel Huysmans deed alsof hij geen notitie nam van de lieden, die zijn ongewone verschijning begaapten, doch hij kwam tegenover een forsche furie-meid, die hem honend aanzag, niet van plan haar struische lijf 'n duim te verwegen. Beleefd en een en al glimlachende beminlijkheid nam hij even zijn hoed af.

— Mijne verontschuldiging, dat ik u moet lastig vallen, sprak hij met een slim-fijn lachje, geduldig wachtend tot 't haar behaagde te wijken. Toen ze onwrikbaar bleef staan, zelfs nog opgedrongen werd door de achter haar staanden, deed hij vlug een sprongetje naar een hooger treedje, om veilig te zijn, en keek gansch bedremmeld naar zijn kwelgeesten, wier pret nu eerst recht begon.

Het ging hem nu fel berouwen, dat hij het appartementje maar niet gehuurd had, en hij overwoog, dat de kamerverhuurster toch wel een fleurig wijf was, hupsch van gebaar en voorkomend. En hij keek, al denkend, eens naar boven om... Als zij hem eens een klein oogenblik zou willen gastvrijheid schenken, tot die woeste horde afgetrokken was, dacht hij... Wat deed hij ook buiten den dorpel de conversatie her te beginnen....

Fluks deed hij 'n paar pasjes naar boven, om haar die gunst te vragen.

Doch dat was niet naar den smaak van het te hoop gescholen publiek, en enkelen waagden het, aan de panden van zijn jacquet te trekken.

Hij draaide zich driftig om en verweet trillend van toorn:

— Wilt gij dat wel eens laten, kwadaard! Laat een oude mensch toch met rust!

— Mot je mijn hebbe? drong de struische meid zich omhoog met valsch-vergrijnsden mond, de armen omwoeld van een bont schort.

— Pas op, trap niet op zijn haar!

Gansch ontzind sprong Chiel nu naar boven, zijn jaspanden met beide handen bijeenhoudend.

Er sloeg een daverende lach op.

— Ha, ha, hij neemt z'n rokkies op!

— Hé, ouwe, za'k een opnemertje voor je make?

Het arme, bedremmelde kereltje hoorde nauwelijks de zotte schreeuwen; hij stond beduusd en gansch beschaamd tegenover de bedaagde Amsterdamsche juffrouw in haar nauw-spannend kimono-schort. Maar de moed ontschoot hem, om haar eenige minuten opneming te vragen en hij zei, zijn verlegenheid maskeerend achter een voornaam gebaar:

— Ewel, madammeke, ik wilde uw appartement nog wel e'maal beter waarnemen.

Met een verrukt, gediensig lachje schoof ze achteruit naar de deur....

Hij liep haar rap voorbij....

Er barstte een schater los uit de menigte, een loeiende kreet van smadelijke hoon, toen hij potsierlijk-haastig het deurgat inglipte.

— Moeke, je ken 'm papiljotjes zette! kraaide er een grappenmaker.

Toen sloeg de deur dicht en Chiel Huysmans voelde zich als opgesloten in de nauwe trapopening, waarin hij de vrouw zag als een waarlijke Cerberus.

Onder het stijgen ving ze weer aan te fleem-zoet praten over het licht en te flikkeflooiën over de behaaglijkheid van 't vertrekje. Het mannetje werd er wee van en sneed af:

— Ik zal uwe kamer dan toch maar nemen.

Hij dacht, dat hij nu van haar af was, maar zij wees hem gediensig terecht:

— Wou u ze eerst nog niet eres gezien hebben? Dat mag u gerust.

— Dank voor uwe welwillendheid, zei Chiel, met een air de grand seigneur, — ik zal ze toch maar ongezien nemen.

— Maar u hebt de kamer strakkies toch gezien? keef de juffrouw, tekort gedaan in haar waardigheid van conscientieus verhuurster.

— Zeker, 't is wel, zei hij en stapte het kamertje binnen. Schuw zag hij naar het raam, waarvoor een voile van vitrage hing.

De kamerverhuurster was hem gevolgd en vroeg, toen ze zijn schuw kijken naar het raam opmerkte:

— Wou u liever op de straat gezien hebben. Dan ken ik die gordijnen wel wegnemen. Buitendien, as u rookt hang ik toch andere op.

Meneer Huysmans was geheel overweldigd en zag haar verwezen aan. Een vage angst zoemde door hem heen, wanneer hij dacht dat hij gansche dagen in de nabijheid van dit mensch moest leven en werken. Hij vond haar nu niet wel-gebouwd meer en joyeus, als straks toen ze zoo honigzoete woordjes had; hij zag haar nu als een onaangename, onooglijke vrouw tegen wier bedilzucht hij voelde niet op te kunnen. Zij stonden nu net tegenover elkaar als een bezoeker en een uitlegger in een museum en het zou hem niets verwonderd hebben, wanneer ze al de voordeelen en goede hoedanigheden der kamer nog eens was gaan opsommen.

Nadat hij, op haar vragen, haar had uitgelegd, dat hij ontbijt noch middagmaal wilde, geraakte zij naar buiten en stond Chiel alleen....

Hij bleef langen tijd in ernstig bezinnen verzonken, voor hij een stoel nam om te gaan zitten.... Hij moest nerveus met zijn slanke, magere handen door zijn haar krauwen en aaiend plukken aan zijn sik, louter van verwarring en overrompeldheid....

(Wordt vervolgd).

HESSEL JONGSMA.

BIJ ONZE PLAAT IN KLEUREN.

DE afbeelding in kleuren in dit nummer van een der glasramen in de St. Janskerk te Gouda, stelt voor het redden van het belegerde Bethulië, door het onthoofden van het legerhoofd Holofernus. Het glas werd in 1571 aan de kerk geschonken door Prins Joan, Hertog van Aerschot, Heer van Arensberg, Ridder van het Gulden Vlies en de Prinses Catharina, Gravin van der Marck, zijne gemalin, en vervaardigd door Dirk Crabeth, met zijn broeder Wouter de beroemdste der glasschilders, over wie wij in een der volgende nummers eenige nadere bijzonderheden zullen geven.

De belegering van Bethulië wordt in den top voorgesteld. Hieronder vindt men het ontzet weergegeven, waarbij de legerplaats op den voorgrond staat. Hier vindt men de weelderige legertent van Holofernus, waarin de maaltijd aangericht is ter eere van Judith. Maar Judith bleef in hare tent. Zij wilde de stad verlossen. Toen Holofernus, bevangen door den wijn, op zijn bed gevallen was, naderde zij hem en hieuw hem zijn hoofd af. Op de voorstelling zien wij het onthoofde lichaam van Holofernus, Judith met het zwaard en de dienstmaagd van Judith, die het hoofd van Holofernus in den zak steekt.

In het benedengedeelte van het glas, ziet men de afbeelding der schenkers in knielende houding. Achter hen staan de beschermheiligen: Johannes de Dooper en St. Catharina met hunne kenteekenen. Boven tegen den wand van den hertog en de hertogin hangen de volle wapens der stamhuizen van Aerschot en van der Marck. Aan beide zijden zijn hunne zestien kwartieren aangebracht. Die van den hertog zijn: Baden, Bergen, Halewijn, Sevenbergen, Barbançon, Saint Simon, Gistelle, Vianen, Abbeville, Brabant, la Tranouille, Croy, Retel, Sarbrugge, Crequi, Emskerk; en die van de gravin: Marck, Egmont, Montfoort, Bergen, Bochoult, Kulenburch, Naaltwijk, Sevenbergen, Vernenburg, Meurs, Rozeelaar, Sainct Simon, Flandre, Neville, Raporst, Vianen.

Ten opzichte van dit glas valt nog op te merken, dat het het laatste is, dat vóór de kerkhervorming aan de St. Janskerk geschonken is.

Wat de voorstelling betreft zal men zien, dat door de aanwezigheid van kanonnen wel aan de historische waarheid afbreuk wordt gedaan, maar dat de kleuring en uitvoering de meesterhand verraden, die in hooge mate bij het avondrecht met brandende kaars in de tent en het oudertaferel met de schenkers, op den voorgrond treedt.

F. A. HOEFER.

Ook deze goed geslaagde reproductie werd vervaardigd in de chemigrafische inrichting van Dirk Schnabel.

DE ORTLER (3902 M.) MET MARKTGRAT, GEZIEN VAN DEN TABARETTAWAND.

ALPINISME.

WIE eens de geestelijke en lichamelijke verkwikking genoten heeft van een verblijf in het hooggebergte, en te midden van zijn wondere pracht geleefd heeft met een ontvankelijk gemoed, geniet er van, zijn leven lang. Dat kan van slechts weinige genietingen worden gezegd. Maar natuurgenoet en kunstgenot, althans in hun hoogste vormen, komen hierin overeen, dat zij ons onvergankelijke vreugde bereiden. De natuur nu biedt nergens edeler genot dan waar zij in al de majesteit van haar macht en in al de bekoring harer verheven schoonheid tegenover ons staat, gelijk zij vooral in de bergwereld doet. Daar wordt een ontroering gewekt, die ons bijblijft en bij iedere herinnering weer wordt gevoeld. Daar worden indrukken ontvangen zoo diep en sterk, dat zij door herhaald genot niet worden verzwakt en vervluchtigd, maar bevestigd, verlevendigd, verinnigd.

Dat heb ik ervaren, zoolang ik de Alpen mocht doorkruisen, haar dalen doorwandelde, haar toppen beklom. Ik ervaar het weder, nu ik, tot verpoizing van mijn studiewerk, mij neerzet om iets van mijn indrukken en gedachten uit het leven in het hooggebergte te vertellen. En het verblijdt mij te weten, dat velen het ervaren hebben, en dat men van de intieme schoonheid ook der niet voor ieder bereikbare deelen der Alpenwereld spreken kan met de zekerheid van te worden verstaan.

Want wij leven in de eeuw van het Alpinisme. Die naam duidt een kenmerkenden trek aan van den tijdgeest, een merkwaardig verschijnsel in het geestesleven van talloze tijdgenooten, een kenteeken, naar het schijnt, veelal van hoogere beschaving. Want onder de Alpinisten zijn mannen en vrouwen van de hoogste geestes- en gemoedsontwikkeling te vinden. Juist bij de meest beschaafden vertoont zich de ontvankelijkheid voor de grootsche schoonheid der alpine natuur het diepst, het verlangen naar de wilde pracht der hooggebergten het levendigst. Onze beschaving heeft in 't algemeen het natuurgevoel sterk ontwikkeld, maar dat heeft zich nergens zoo krachtig en universeel op gericht als op de Alpen, en het heeft nergens zoo belangrijke psychische en sociale verschijnselen ten gevolge gehad als in het alpinisme.

Het alpinisme heeft Zwitserland gemaakt tot „the playground of Europe”, maar dan, voor den echten alpinist, tot de speelplaats voor het ernstigste en edelste spel, waarmede geest en lichaam zich verkwikken kunnen. Maar het heeft aan het meest bereisde alpenland niet genoeg. De Tirolsche en Beiersche Alpen heeft het ook al geheel geannexeerd. En reeds krijgt het in verder gelegen hooggebergten vasten voet. Dauphiné in het

Zuiden, de Karawanken in het Oosten, Allgäu in het Noorden zijn voor het alpinisme ontsloten. Ja, de voorhoede van het groote leger der alpinisten trekt reeds tegen Kaukasus en Himalaya, tegen Rocky Mountains, Sierra Nevada en Andes op onder leiding van Zwitsersche gidsen, alsof het slechts de uiterste grenzen waren van de geheele te veroveren Alpenwereld. De mensch heeft daarmede zijn heerschappij over de aarde weder uitgebreid en zich een gebied vol schoonheid ontsloten, dat hij te voren kende noch bezat.

In de groote Alpenverenigingen heeft het alpinisme zich belichaamd en een even uitgebreiden als nuttigen arbeid aanvaard. De Duitsch-Oostenrijksche, de Zwitsersche, de Italiaansche en de Fransche alpine verenigingen en clubs, om van kleinere kringen in Engeland, Oostenrijk-Hongarije, Nederland enz. niet te gewagen, zijn machtige lichamen, die bij tienduizenden hunne leden tellen (de Deutsch-Oesterreichische A. V. alleen heeft er 98900) in alle landen van Europa en onder allerlei maatschappelijke standen, en door hun zeer groote inkomsten steeds meer kunnen doen. Zij ontsluiten het enorme gebied der Alpen in zijn geheel omvang voor het verkeer; organiseren de opleiding, den arbeid en den stand der gidsen; bouwen, op de moeielijkst bereikbare plekken soms, de alpenhutten, waardoor de beklimming der hoogste toppen en het bezoek der schoonste verborgen hoeken mogelijk wordt; voorzien ze van al wat voor de alpen-tochten en voor het reddingswerk noodig is; brengen overal hulpmiddelen aan om de bestijgingen minder zwaar en minder gevaarlijk te maken; bouwen met staatshulp groote verkeerswegen eenvoudigen wandelaar schier zonder moeite in staat stellen uren aaneen een paar duizend meter hoog over de lagere toppen te gaan; geven ook van de moeielijkst te kennen terreinen van gletschers en rotsen uitvoerige en nauwkeurige kaarten uit, die ons een wonder lijken van topografische kunst; steunen het wetenschappelijk onderzoek der alpen natuur in den uitgebreidsten zin; geven in periodieken een belangrijke litteratuur, waarin aan de technische, wetenschappelijke en aesthetische behoeften ruimschoots wordt voldaan; en bevorderen het alpinisme, althans in de groote afdwingt, omdat men bij alle liefde en geestdrift den geest van het alpinisme voor zelfoverschatting en vooral voor eenzijdigheid en ontarding tracht te behoeden.

Geen wonder dat in verband daarmede het alpinisme zich op allerlei wijze in letterkundigen arbeid heeft geopenbaard. In het Alpine Museum te München en in de bibliotheken der alpenvereeni-

DE MARMOLATA (3344 M.) LINKS, DE VERNEL (3205 M.) RECHTS. DAARTUSSCHEN DE MARMOLATASCHARTE.

gingen liggen de bekende reisboeken der alpenlanden als bedolven onder bergen vaktijdschriften en boeken. Er is een uitgebreide alpine belletrie zoowel als een alpien-wetenschappelijke literatuur. De romans uit de alpenwereld zijn voor het groote publiek, maar de dikwijls prachtig verluchte beschrijvingen van alpenlanden, schilderijen van een berggroep, van een enkelen bergsoms, en de gedetailleerde verhalen van belangrijke bergbestijgingen zijn voor den engeren kring van alpenvrienden. De alpinisten van de daad grijpen naar de werken waarin de techniek van het bergstijgen, die als iedere andere hare kwesties en problemen heeft, wordt doorvorscht als een echte praktische wetenschap. Aan alle wetenschappelijke vragen, waartoe het alpinisme aanleiding geeft, de topografie van de alpen, de flora en fauna van het hooggebergte, de volkenkunde der alpenbewoners en de psychologie der alpinisten, worden ernstige studiën gewijd. En van beroemde bergstijgers worden biografieën gemaakt, want het Alpinisme heeft ook zijn helden en zijn martelaars. Kortom, dat het alpinisme een belangrijk verschijnsel is in het geestesleven onzes tijds, dat heeft het reeds door zijn letterkundige voortbrengselen bewezen.

Maar juist daarom is het noodig het karakter dezer geestelijke strooming goed te kennen en haar zooveel mogelijk in goede richting te leiden.

Is het Alpinisme een sport, en doet men goed het vooral als „Alpensport” op te vatten en te ontwikkelen? Ziedaar de hoofdvraag. En zij is van gewicht, omdat daarvan af zal hangen, niet alleen de toekomst van het Alpinisme, maar vooral zijn beteekenis voor het geestelijk leven van zijne vrienden en van allen die zijn invloed ondergaan.

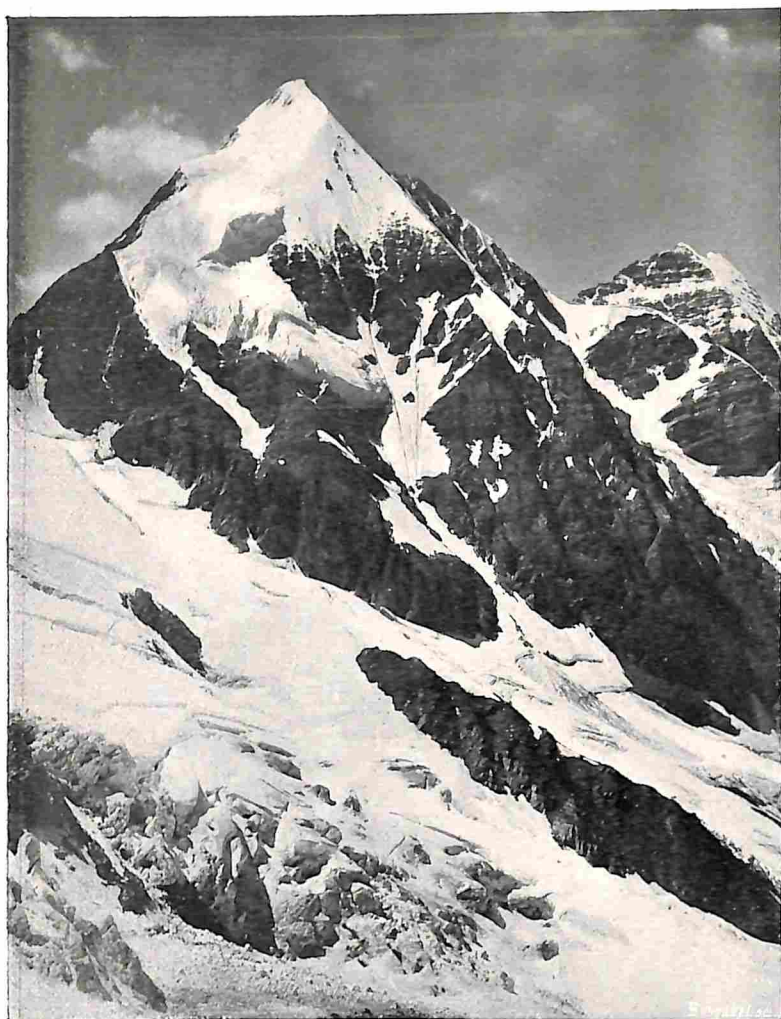
Men zou de vraag kunnen ontwijken door op te merken, dat niemand nauwkeurig weet te zeggen wat hij onder „sport” verstaat. Dit modewoord dekt geen omschrijfbaar begrip. Verder dan tot een vage voorstelling van wat er mede wordt bedoeld, brengt men het niet. Allerlei wordt er onder gerangschikt, en van de meest verschillende zaken wordt beweerd, dat zij een sport zijn, zonder dat men zich rekenschap geeft waarom. Zoo kan men de zonderlinge ontdekking doen, dat schaken evengoed een sport is als boksen, dat postzegelverzamen in één rubriek hoort met jagen, en dat de peuëraar, mits hij niet om den broode hengelt, evengoed sportman heet als de alpinist. Ja, hetzelfde woord schijnt een lof en een blaam te kunnen zijn. Want hier juicht men dat het wandelen nu ook verheven wordt tot een

sport, daar klaagt men dat de poolreizen tot een sport worden verlaagd. Inderdaad, het zegt weinig of niets, noch omtrent het wezen noch omtrent de waarde van het alpinisme, het aan onze op sport en vooral ook op het woord „sport” verliefde eeuw voor te stellen als de edelste aller sporten.

Maar dat neemt niet weg dat juist in de trekken, die het alpinisme gemeen heeft met wat men dan zoo vaagweg onder sport verstaat, het grootste gevaar ligt voor zijn eenzijdigheid en voor zijn ontaarding.

Ongetwijfeld heeft het Alpinisme zijn diepste en zuiverste bron in de liefdevolle bewondering van den normalen mensch voor de verhevenste schoonheid der aarde. Die is tot in de oudheid toe aanwijsbaar. Want, al hebben de oude volken diep de machteloosheid van den mensch gevoeld tegenover de schrikwekkende verlatenheid, de ontzettende natuurkrachten, de ontoegankelijkheid, de onbereikbaarheid, de dreigende woestheid van het hooggebergte, datzelfde gebied was hun toch het aanrakingspunt van hemel en aarde, de stralende woonplaats der goden, de heilige plaats waar God naderde en sprak tot den mensch, ja, de openbaring zelve van Gods macht en majesteit. In dat gevoel van bewonderend ontzag en eerbiedig opzien lag de kiem van een liefdevol verlangen. Het schoone stond hier in verheven pracht als een ongenaakbare wereld van mysteriën tegenover den mensch. De mythologische uiting zijner aandoeningen kon wegvallen, naarmate zijn aesthetisch en religieus leven werd gelouterd en verdiept, de ontroering bleef en nam toe in zuiverheid en kracht. Zij is de moeder geworden zoowel van wetensdrang en moedige onderzoekingslust als van de begeerte der aanschouwing en van het verlangen naar het weldadig gevoel dat men zich als klein schepsel geheel ziet omgeven door en opgeheven in de grootheid van het geschapene. En hoe meer zulke behoeften worden bevredigd, des te meer worden ze ook gevoeld. Dat heeft de liefde voor de natuur met alle hoogere beschavingsbehoeften gemeen.

Zoo heeft de mensch in den nieuweren tijd allengs het hooggebergte veroverd om aan den drang van geest en gemoed te voldoen. Maar daarbij kwamen terstond allerlei factoren in het spel, die op zichzelf niets met geestes- en gemoedsleven te maken hebben. Van de eerste bestijging van den Mont-blanc door Balmat en De Saussure (1787) af stond men voor de technische vraag, hoe de ontoegankelijkheid van het hooggebergte, de bezwaren en gevaren van iedere beklimming te overwinnen. Iedere berg werd een zuiver technisch probleem. Toen nu in

DE KÖNIGSSPITZE (3857 M.), GEZIEN VAN DE EISSEEPASS.

toenemende mate de inspanning van het stijgen een genot, de overwinning van ieder bezwaar een aanmoediging, het gevaar een prikkel van moed en energie bleek, werd de verovering van iederen nieuwen berg of berggroep een verlokking voor steeds meerderen om er de krachten aan te beproeven en het bergstijgen zelf vóór alles als krachtproef te beschouwen.

De tijdgeest nu heeft de ontwikkeling van het alpinisme in die richting bijzonder begunstigd, en de Alpenverenigingen hebben haar mogelijk gemaakt. Ons geslacht heeft lichaams-oefening en lichaamskracht weder leeren bewonderen en begeeren. Waar waren deze bewonderenswaardiger en begeerlijker dan waar de natuur in haar zwijgende grootmachtigheid den vermetelen mensch weert uit haar schoonst gebied, en hij nochtans overwinnaar en heerscher kan worden? Ons geslacht heeft van ontwikkeling der lichamelijke vaardigheid een levensbelang, van lichaamsspel levensernst gemaakt. Waar was die spelenderwijs verworven vaardigheid ernstiger dan te midden van de moeiten en gevaren der bergtochten, waarbij het leven zelf vaak op het spel werd gezet? Ons geslacht heeft het prikkelend en opwekkend genot van wedijver nergens sterker gevoeld dan in den wedstrijd van kracht en vaardigheid. Waar kon de ijver meer geprikkeld, de strijd meer aangemoedigd worden dan in het hooggebergte, waar het onbeklimbare te beklimmen, het onbereikbare te bereiken en door moedig, volhardend krachtsbetoon iets van ontdekkers- en overwinnaarsroem te behalen viel? Dat alles heeft het alpine verenigingsleven aangewakkerd en bevorderd van jaar tot jaar meer. De bouw van talrijke alpenhutten, de organisatie van kundige gidsen, de uitgave van kaarten, de publicatie van studiën over alle vragen van bergbestijgingstechniek, de beschrijvingen van de interessantste tochten, de roem aan groote bergstijgers verleend, — het heeft alles medegewerkt om van het alpinisme bovenal te maken de alpensport.

Dit alles was natuurlijk en onvermijdelijk, en derhalve tot op zekere hoogte gerechtvaardigd en goed. Het alpinisme kan niet bestaan zonder dat het ook sport is, en het zou zonder sport geworden te zijn niet die beteekenis voor het geestesleven van onzen tijd hebben verkregen, die het thans bezit. Zonder uiterste inspanning der lichaamskrachten, zonder ernstige oefening der lichaamsvaardigheid zijn nu eenmaal geen bergen te beklimmen. Dat is dus de eerste trek die het alpinisme met alle sport gemeen heeft. Maar er is meer. Want alle sport is ook lichaams-genot. En het is voor een niet gering deel het lichamenlijk welbehagen, aan de ideale gymnastiek van het bergstijgen en aan het ademen in de ongekend reine lucht van 3—4000 meter hoogte verbonden, de ontzaglijke lichaamsverkwikking, de voelbare levensvernieuwing daar verkrijgbaar, die ons naar lichaam en geest vaak oververmoeid geslacht naar de bergen dreef. Verder ligt in alle sport een prikkel tot wedijver, en wordt de wedijver op zijn beurt weer een prikkel tot beoefening van de sport. Ook dit heeft het Alpinisme met alle sport gemeen.

Ware het anders, prachtige bergen zouden onbeklommen, heerlijke brokken natuur ontoegankelijk zijn gebleven. Het is een verdienste, meer te volbrengen dan een ander vermogen, vooral wanneer men er voor anderen verborgen schoonheden door ontdekt en dus naar onbereikbaar geachte natuurpracht den weg wijst. Eindelijk zal ieder, die niet met benepen kleinzieligheid aan het leven in het hooggebergte denkt, kunnen voelen dat er iets groots is in den moed, de onverschrokkenheid, de doortastendheid, de volharding die een mensch in de bergen noodig heeft en leert. Iets daarvan vindt men ook in alle sport. De mensch moet hier altijd wagen om te winnen. Het waagstuk is in de Alpen soms grooter, de winst is er altijd grooter. Straks zullen wij zien dat het rustig overwinnen van moeilijkheden en het beleidvol vermijden van gevaar den echten Alpinist onderscheidt van den waaghals, waarvoor alleen de onkundige hem houdt. Maar hier mag er op gewezen worden dat het alpinisme als sport ook eigenschappen in den mensch vereischt en ontwikkelt, waaraan niemand zedelijke waarde kan ontfangen.

En toch ligt in dit alles juist het groote gevaar van vereenzijlding en daardoor van ontaarding van het alpinisme. Alle dingen, waaraan zoowel een lichamenlijke als een geestelijke zijde is, ontaarden, wanneer het lichamenlijk belang hoofdzaak, het geestelijke bijzaak wordt. Fraaie leuzen van harmonische ontwikkeling van lichaam en geest, van de „sana mens in corpore sano” mogen ons niet verblinden voor de waarheid, dat in normaal menschelijk zelfbewustzijn het geestelijke het blijvende wezen en het doel van zijn bestaan, het lichamenlijke daarentegen het vergankelijke, het dienende, het middel vertegenwoordigt. De sport zal ons die waarheid zelden of nooit herinneren, en loopt altijd gevaar ons haar te doen vergeten. Waar dat geschiedt maakt zij het middel eenzijdig tot doel, de bijzaak tot hoofdzaak, en treedt ontaarding in den vorm van geestelijke verarming op. Het Alpinisme nu zagen wij ontstaan als een geestelijke strooming, uit bronnen van geestelijke verlangens en wenschen voortgevloeid en gevoed, met bevrediging van geestelijke behoeften tot hoofddoel. Maar, eenmaal opgenomen in de breede bedding van het sportleven van onzen tijd, wordt het al eenzijdiger voortgestuwd in een richting, die het van het geestelijke verwijderd, het geestelijk verarmt en het verlaagt tot het peil van enkel lichaams-oefening ter wille van lichaamskracht en lichaams-genot. Dat op deze wijze het Alpinisme ontaardt en ziekteverschijnselen vertoont, is onmiskenbaar.

Wie de verschijnselen van ontaarding van het alpinisme door eenzijdige ontwikkeling als sport en achterstelling van zijn geestelijke beteekenis opmerkt, behoeft nog niet eens het feit te betreuren, dat het een modeartikel is geworden, vooral waar het in hoofdzaak als sport wordt opgevat. Sport is zelf een modewoord, en wat als sport kan optreden, heeft meer dan iets anders kans een modezaak te worden. En daar wordt het zelden beter van. Want omdat alle sport een trek heeft van weelde en zinsgenot, vertoont ze, zoodra de modezieke wereld er zich op werpt, het ziekteverschijnsel van weelderigheid en genotzucht. Het alpinisme, oorspronkelijk verschijnsel van een zekere geestelijke aristocratie, schijnt meer en meer een plutocratische luxe en een geesteloos amusement geworden. Le monde où l'on s'ennuie is niet alleen meer in de groote steden, maar den heelen zomer en den halven winter in de hoogalpen te vinden. Het edel deel van het menschedom, dat met zijn ledigen tijd en zijn volle beurs geen raad weet, verlangt ook daar zijn paleis-hotels, zijn speelzaal, zijn cabaret te vinden. Het flaneert er, koketteert er, intrigeert er, flirt er, 's morgens in alpine-dress, 's avonds in smoking en décolleté. Het amuseert zich overdag met de schoonheid der Jungfrau en 's avonds met schoonheden van minder jonkvrouwelijk slag. Het voelt zoo geweldig alpien, dat het zich bij troepen met bergspoortjes naar de gletschers laat slepen, zich moedig aan touwen over een of andere mer de glace laat trekken, en 's winters uren lang zijn sledjes naar boven zeult om in enkele minuten een duizend meter of wat langs gladde sneeuwbanen naar beneden te glijden: dat kan je toch alleen maar in de Alpen! En het ontwijdt de heilige stilte van het hooggebergte met een banaal en mondain gerucht. Gelukkig echter heeft dit alles met het alpinisme niets meer te maken dan dat het er een dwaze karikatuur van is.

Nee, ik denk aan het niet ergerlijk, maar toch wel te betreuren verschijnsel, dat ook voor echte alpinisten vaak de sport, de lichaamsbeweging, de klimvaardigheid, de techniek, de wedstrijd in het zoeken en overwinnen van moeilijkheden en het trotseeren van gevaren de hoofdzaak is geworden. Dáár schuilt het kwaad, daar de oorzaak van verarming, verlaging en ontaarding van het Alpinisme.

Iedere berg, zeide ik, wordt voor den bergstijger een probleem. Maar een berg is toch meer dan dat. En de vraag hoe de berg bestijgbaar is, is alleen van belang ter wille van het meerdere. Wat kan dat meerdere anders zijn dan zijn schoonheid, zijn verheven en verheffende pracht? Wat is daarnaast al het andere meer dan middel en bijzaak? Men zie er het beeld van den Matterhorn eens op aan. Hoe heeft het ongenaakbare van dien trotse bergtop, die geheimzinnig als een sphinx uit zijn gletschers omhullend en telkens met een sluier van ijsnevels voor het als troffen en stil gemaakt van bewondering. Was hij schooner dan hij nu is, toen alle menschenkracht te kort schoot bij de steilheid

van zijn wilde, verijsde rotsen, en Whimper met de zijnen de zware overwinning betaalden met den dood van vier hunner onversaagde tochtgenooten, die van den schier loodrechten wand 1200 meter diep te pletter vielen op de gletschers? Is hij minder schoon dan toen hij onbeklimbaar heette, nu men van verschillende zijden geleerd heeft hem te beklimmen en ijzerstangen en staalkabels op de moeilijkste plaatsen den nog altijd zwaren arbeid wat verlichten? Is het meer dan alpine bluf, omdat er in de Dolomieten zwaarder te beklimmen rotstorens en in Zwitserse Alpen gevaarlijker ijstoppen zijn, nu met een glimlachje van geringschatting over dezen prachtberg te spreken? En heeft men waarlijk eerst recht van zijn grootschen bouw of van het wonderbaar uitzicht op zijn top genoten, als men hem van de moeilijkste en gevaarlijkste zijden bestegen heeft? Of, wil men een vergelijking, men zie naar de inderdaad koninklijke Königspitze in Tirol. In adel van vorm, in rustige majesteit is deze berg onovertroffen. Daarvan den vollen, overweldigenden indruk ontvangen te hebben, beteekent toch meer dan de voldoening van te kunnen zeggen, dat men kracht, oefening en moed genoeg had om hem te bestijgen. En de poging, een paar maal gewaagd, om den top niet langs de kam te bereiken, maar door regelrechte beklimming van den 1000 meter hoogen, uit meest verijsde rotsen en spiegelgladde ijs- en sneeuwvanden bestaanden wand, die alleen door het hakken van vele honderden treden onder aanhoudend gevaar van lawinen mogelijk is, heeft niets meer met natuurgenoet te maken. Zij bewijst alleen, dat overschatting van wat ik zou willen noemen de alpen-gymnastiek, een valsche eerezucht wekt, die tot een doel-loos spelen met het leven kan leiden.

Prof. Dr. H. Y. GROENEWEGEN.

(Slot volgt).

Overneming verboden.

OP DEN GROOTEN SINT BERNARD.

IN den afgelopen zomer werd een lang gekoesterde wensch vervuld en trokken wij, begunstigd door prachtig weer, den Sint Bernardspas over. Het eigenlijke doel van den tocht was, de bakermat van de Sint Bernardshonden te bezoeken en die beroemde dieren daar van aangezicht tot aangezicht te aanschouwen. Om één uur 's middags arriveerden wij te Orsières, het eindpunt van den spoorweg. Te voet ging het toen verder over het armoedige dorpje Liddes naar Bourg. St. Pierre. Daar werden wij door hevige sneeuwbuien overvallen en besloten in het Hôte du Déjeuner de Napoleon I te overnachten. Den volgenden ochtend scheen de zon uit een staalblauwe lucht en verlieten wij om zes uur het hotel. Welk een verrukkelijk schouwspel deed zich aan ons oog voor; beneden gansch in de diepte de Valsoreybeek met haar mooien waterval, vóór ons de trotsche met sneeuw bedekte Mont Velan en Grand Combin. Na anderhalf uur bereikten wij de herberg Cantine de Proz, het laatste huis voordat het klooster bereikt zou worden, dat nog twee uur verder is.

Geen boomen meer, geen planten, geen gras, niet het minste leven valt er meer te bespeuren; men ziet niets dan op elkaar gestapelde rotsblokken, verspreid over den weg, die geheel uit Geröll bestaat. De nieuwaangelegde weg is in de rotsen uitgehouwen en loopt meestal dicht langs den weg, dien Napoleon in Mei 1800 bij zijn beroemden tocht over de Alpen heeft genomen. De weg wordt op sommige plaatsen erg nauw zooals bij den Pas de Marengo; Napoleon ondervond daar de grootste moeilijkheden. In die geheimzinnige stilte, waar geen menscheijk wezen meer wordt aangetroffen en alles doodsch

KORT- EN LANGHARIGE ST. BERNARDS.

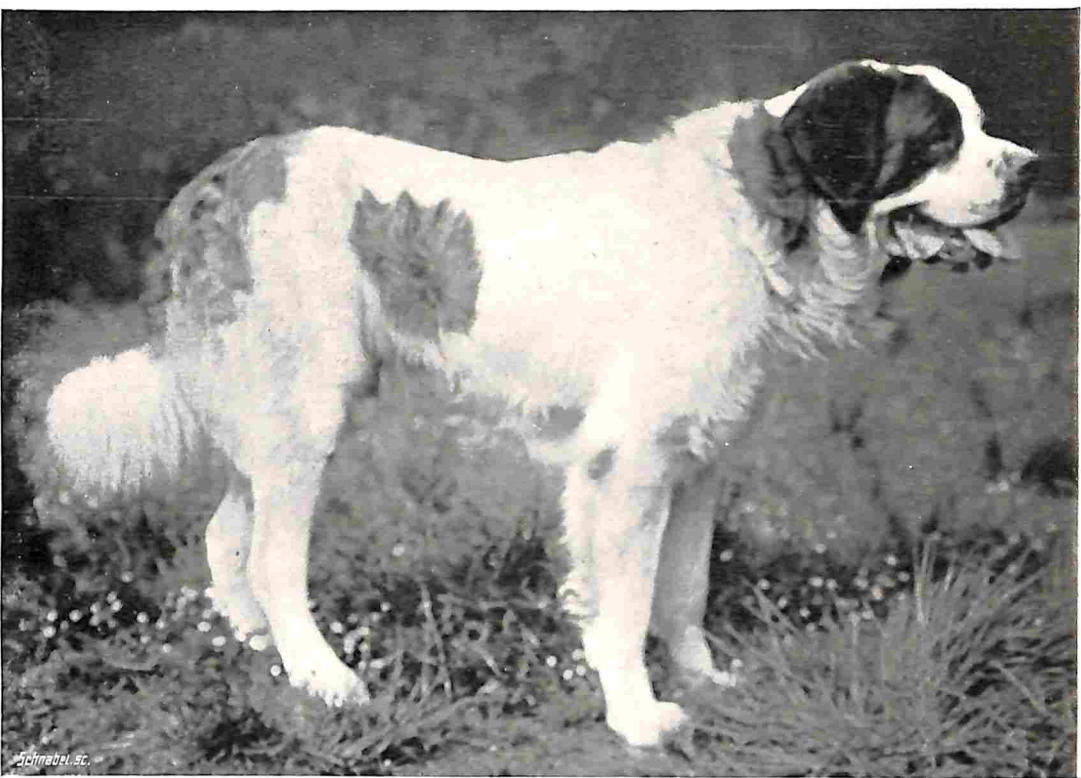

Foto Jockmann.

LANGHARIGE ST. BERNARDSHOND.

KORTHARIGE ST. BERNARDSHOND.

en verlaten is, verwijlt men met zijne gedachten onwillekeurig in die veelbewogen tijden, toen veertigduizend man van het republikeinsche leger met Napoleon aan het hoofd over den Sint Bernard trok, om de troepen in Italië ter hulp te snellen. In schijn troepen verzamelende te Dyon, was Napoleon den 6den Mei uit Parijs vertrokken en verscheen onverwachts te Genève om den tocht aan te vangen, die de geheele wereld versted zou doen staan. Door Zwitsersche gidsen geleid, begonnen de Fransche troepen in den nacht van 14 op 15 Mei den moeievollen tocht; de kanonnen waren gedemonteerd en werden op uitgeholde boomstammen vervoerd, elk door 80 tot 100 soldaten getrokken. Over diepe afgronden, over stijle rotsen, door beken en andere schijnbaar onoverwinnelijke hinderpalen ging het verder, waarbij Napoleon de soldaten liet aanvuren door tamboers en militaire muziek. Die weg van Napoleon bestaat nog en wanneer men daar langs loopt moet men telkens weer den durf en de energie van dien grooten man bewonderen.

Na het passeeren van de Drance stijgt de weg in groote bochten langs den Combe des Morts, die berucht is om zijn talrijke lawines, naar het Hospiz, het klooster van de Bernardijner monniken. Dit klooster, 2470 meter hoog gelegen, werd in 962 door een Italiaansch priester, Bernard de Menthon gesticht, die er met eenige andere monniken zijn intrek nam. Het staat op een punt van den berg, waar de meeste van Italië naar Zwitserland, of omgekeerd, trekkende reizigers voorbijkomen; die reizigers worden geheel kosteloos geherbergd in het klooster.

Toen wij in het klooster aanbelden, verscheen een vriendelijke monnik, die ons naar de wachtkamer bracht, waar tal van reizigers aanwezig waren. Spoedig luidde de etensbel en gingen wij naar den eetsalon, aan welks ingang een groote marmeren plaat bevestigd is als herinnering aan het verblijf van Napoleon. Het diner was zeer goed en bestond uit soep, drie soorten vleesch, aardappelen en kaas; men wordt door knechten bediend. Alles, wijn inbegrepen, wordt kosteloos verstrekt, maar men rekent er op dat de meergegoeden iets offeren, om in de groote onkosten tegemoet te komen. Jaarlijks wordt het klooster door 25 à 30 duizend reizigers bezocht; het wordt bewoond door twaalf Augustijner monniken en zeven knechten. De centrale verwarming, het elektrische licht en de groote Cook's automobielen op dit hooggelegen punt, te midden van sneeuwbergen, hebben wel iets aan de poëzie van het geheel ontnomen.

Na het middagmaal verzochten wij een der abbés om ons de honden van het klooster te toonen, aan welk verzoek hij met de grootste welwillendheid voldeed. Er waren 15 stuks, lang niet zoo goed als wij ons voorgesteld hadden. Wie de tentoonstellings-St. Bernards kent, ziet met een enkelen oogopslag de fouten, waaraan de kloosterhonden mank gaan: een slechte achterhand,

een krulstaart, laag op de beenen en te klein van bouw. In het mooie boek van Seegers, „De hondenrassen”, staat een nauwkeurige beschrijving van de geschiedenis der St. Bernardshonden; hij komt tot de conclusie dat de hedendaagsche St. Bernard niet meer het type weergeeft, dat oorspronkelijk door de Bernardijner monniken gefokt werd, maar een produkt is van lateren datum. De abbé vertelde ons op welke wijze den kloosterhonden geleerd wordt om onder de sneeuw bedolven geraakte reizigers op te sporen. Natuurlijk zijn niet al de in het klooster gefokte honden tot dit werk in staat, men behoudt dan ook alleen de intelligente exemplaren. In den zomer, wanneer de sneeuw gedeeltelijk is weggedood en kloven en ravijnen duidelijk zichtbaar en de gebaande wegen goed te onderscheiden zijn, worden door eenige monniken de jonge honden elken dag naar buiten gebracht en maken zij verre wandelingen over breede wegen, smalle paden en langs niet te gevaarlijke afgronden, zóo lang tot zij goed den terugweg naar het klooster kunnen vinden. Daarna wordt hun geleerd om te onderscheiden of zich onder de sneeuw vaste grond of niet bevindt; dit is de moeilijkste periode der dressuur. Het leeren opsporen van verongelukte reizigers geschiedt als volgt: een der met de africhting belaste kloosterlingen begeeft zich op weg met de honden en een der aan het klooster verbonden arbeiders; deze blijft op een gegeven oogenblik achter en legt zich, dicht bij den weg, in de sneeuw neder, doch zoo dat nog een deel van zijn lichaam zichtbaar is. Op bevel van den monnik moeten de honden den man gaan zoeken en de sneeuw van hem verwijderen. De proef wordt telkens herhaald en steeds met een anderen man. De quasi verongelukte gaat telkens verder van den weg en dieper in de sneeuw liggen, totdat hij terecht komt op den bodem eener gemakkelijk te bereiken kloof. Weet de hond hem ook daar te vinden, dan gaat hij er op uit met een reeds gedresseerden makker, onder wiens leiding de dressuur verder wordt volmaakt. Dezen viervoetigen leermeester vergezelt hij verder gedurende het slechte jaargetijde; het daaropvolgende jaar is hij in staat alleen de bergen in te trekken om, vooral na een plaats gehad hebbenden sneeuwstorm, arme, verdwaalde reizigers op te sporen en den weg te wijzen naar het herbergzame klooster.

Treffende verhalen over verrichte reddingen van deze trouwe dieren zijn bekend. De beroemdste Sint Bernard-hond is Barry geweest, wiens skelet in het museum te Bern bewaard wordt en voor wien dierenvrienden op het hondenkerkhof te Asnières bij Parijs een standbeeld hebben opgericht.

Overneming verboden.

DR. DUVAL VERWEY.

HET KASTEEL TE GEMERT.

I.

VÓÓR het in onze vaderlandsche geschiedenis zoo merkwuurwaardige jaar 1795 was Gemert eene min of meer zelfstandige, haast onafhankelijke commanderij. Haar gebied lag besloten in de voormalige Meijerij van Den Bosch, meer bepaaldelijk in het oude Kwartier van Peelland. Daar Gemert echter eene vrije heerlijkheid was, hield zij weinig verband met 't overige land van Brabant. De vrije heerlijkheid behoorde aan de Ridders der Duitsche orde, die te Gemert eene commanderij vormde, ondergeschikt aan de landcommanderij van Aldenbiezen, in het land van Luik gelegen. Wat de rechterlijke organisatie betrof, weten wij, dat Gemert eene schepenbank had, bestaande uit zeven schepenen met een schout. De schout (drossaard) spande er de bank en eischte recht namens den bijzonderen landsheer. In criminalibus was de goedkeuring van den heer noodig: in civilibus was er hooger beroep op den Raad van Brabant.

Aanvankelijk bestond Gemert uit ééne halve heerlijkheid, den heer van Gemert toekomend, en eene tweede halve heerlijkheid, die aan de Ridders der Duitsche orde door den Hertog van Brabant geschonken was. In 1366 verkreeg de Duitsche orde de lage en zelfs de hooge heerlijkheid van Gemert in haar geheel.

Ivanus van Cortenbach, commandeur der Duitsche orde, treedt in 1421 als heer van „de gemeente” op, toen hij deze aan de ingezetenen van Gemert in erfelijk recht verpandde. De heer van Gemert kocht daarna in 1434 de Peel (onder Gemert) van den Hertog van Brabant.

Deze verleende den commandeur in 1478 neutraliteit in geval van oorlog en zelfs in 1488 eene salvegarde, die het karakter droeg van eene speciale bevoorrechtiging en bescherming. De vorsten van Brabant beroemden er zich immers op, de beschermheeren van de kerken, doch vooral van de kloosters te zijn. Zoo droegen b.v. de navolgende kloosters de wapenschilden van den Hertog van Brabant boven de hoofddeur, waarmede eene speciale protectie (sauvegarde) bedoeld werd: het refugiehuis der Augustijnen (thans S. Pieters-pastorie) te 's Hertogenbosch, Gemert, Boxmeer, Postel, enz.

Ondanks deze exemptie is Gemert in den loop der tijden toch herhaaldelijk door oorlogsrampen bezocht geworden. In 1599 werd 't gestroopt door Spaansche benden; in 1603 pleegden de Staatschen en in 1643 de Hessische troepen er veel geweldenaar.

De commandeur Ulrich van Hoensbroeck, die tegen zijne hoop en verwachting in niet tot hoofd-commandeur van Aldenbiezen gekozen was, stelde uit hooghartigen wrevel daarover

Foto C. Steenbergh.

DE RECHTERVLEUGEL IN LAAT-GOTHISCHEN STIJL
VAN HET KASTEEL TE GEMERT.

zijne vrije heerlijkheid Gemert onder protectie der Staten van Holland, die reeds in het volgend jaar de parochiekerk van Gemert en de hulpkerk te Handel sloten. In 1662 sloten echter de Hoogmogenden met den aartshertog Leopold van Oostenrijk, grootmeester der Duitsche orde, en met den commandeur Vermunt een duur-betaalde overeenkomst, waarbij de meeste — door Ulrich van Hoensbroeck verpande voorrechten — terugkeerden.

Ziedaar in korte trekken een overzicht van de geschiedenis van Gemert in verband met hare commanderij en haar geheel bijzonderen toestand in de middeleeuwen.

Een enkel woord over de Duitsche orde kan hier — als inleiding tot haar prachtig kasteel te Gemert — kwalijk achterwege blijven. De Duitsche of Teutonische Ridderorde droeg ook den naam van „H. Maria-ridderorde”, naar hare aan Maria toegewijde kapel te Jeruzalem. Gelijk de aanverwante Tempeliersorde en die der Ridders van Malta, dankte zij haren oorsprong aan de kruistochten. Haar hoofddoel was het beoefenen der liefdadigheid, vooral het steunen en verplegen van zieken en gewonden; haar tweede doel, het beschermen van Palestina tegen de Turken.

De orde ontstond op het initiatief der ridders van Lübeck en Bremen tijdens het beleg van St. Jean d'Arce bij Haïfa. Terstond schaarden zich vele ridders onder den eersten grootmeester der orde Hendrik Walpot van Passenheim en omhingen zich met een witten mantel, waarop een groot zwart kruis was aangebracht. Den 13^{en} Februari 1192 erlangde de Ridderorde de goedkeuring van Paus Coelestinus III en daarna de bekrachtiging van Keizer Hendrik VI.

Herman van Salza stak in 1221 met een groote ridderschare naar Europa over en koos partij (1223) voor hertog Coenraad van Mossovië tegen de Borussen, die nog niet gekerstende Pruisen.

In de landstreek, die aan den grootmeester Herman van Salza daarop in 1224 geschonken werd, bouwden de Teutonische ridders de steden Königsbergen, Thorn en Dantzig in Oost-Pruisen, terwijl Mariënborg hun eerste en meest-geliefkoosde verblijfplaats was. Zij hadden deze laatste stad ter eere hunner patrones gesticht aan de Nogat, waar de grootmeester der orde zetelde en van waaruit hij zijne twaalf provinciaal-commandeurs bestuurde. Aan het gezag dezer laatsten waren ballijen of commanderijen onderworpen.

De ridder-districten of ballijen van Vught, Maastricht en Gemert behoorden tot de provincie Aldenbiezen in het Luiksche. In Brabant stonden de kerken van Haren, Nistelrode, Vught (H. Lambertus), Handel, Geldrop en Gemert onder de rechtsmacht der riddermonniken van de Duitsche orde.

Tengevolge van de kerkhervorming begon de orde te kwijnen. Albert, markgraaf van Brandenburg, die op 20-jarigen leeftijd tot grootmeester der orde verheven werd, verzaakte aan zijne drievoudige kloostergeloften van persoonlijke eigendom, celibaat en gehoorzaamheid, en ging bovendien tot de leer van Luther over. Hij nam bezit van Neder-Pruisen in 1525 en huwde twee jaren nadien een prinses van Denemarken.

De goederen der Teutonische Orde werden door Albert aangeslagen en de ridders uit zijn staten verdreven. Deze vestigden

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL TE GEMERT. INGANG MET AANGRENZENDE ENTRÉE-PAVILJOEN.

Opmerking verdient de sierlijke uitvoering van de draagstenen onder de hoektorens en de fraaie spaarvelden in den topgevel, welks rijkheid door den schoorsteen-uitbouw verhoogd wordt.

zich daarop in Mergentheim in Zuid-Duitschland, waar zij tot de opheffing der Orde verbleven.

De eerste Commandeur der Orde te Gemert was Hendrik, half-heer van Gemert. Hij wordt 't eerst in 1249 vermeld. Bij diploma van den hertog van Brabant, dd. 6 Juni 1366, verkreeg de Commandeur de heerlijkheid in haar geheel. Maximiliaan (1478) en Philips II (1553) verleenden aan de commanderij volledige immunitet of onzijdigheid, waaraan bovendien herhaaldelijk de hertogelijke salvegarde of bescherming werd toegevoegd.

Wat 't kasteel van Gemert betreft, kan de geschiedenis zich op stellige gegevens (wat lang niet bij allen 't geval is) beroepen aangaande zijn ouderdom.

Omstreeks het jaar 1360 rees er tusschen heer Diderick van Ghemert en den Commandeur der Duitsche orde aldaar, Hendrick Hanart, zulk een ernstige twist, dat hertog Wenceslaus in 1363 tusschenbeide moest treden en aan eerstgenoemde de heerlijkheid ontnam, om die aan de Duitsche orde te schenken. Daarop draagt Diderick van Ghemert in 1364 aan den hertog van Brabant op: „sijn hoge huys mette vallebrughen ende die grachten, gelegen tot Ghemert ende oick sijn gericht.”

Na deze overdracht schonk de hertog voornoemd het „hoge huys mette vallebrughen” d. i. het kasteel, aan den Commandeur, voornoemd.

Dit geschiedde in 1366. Den 12 October 1391 besloot de Commandeur Reynart van Husen een nieuw kasteel te Gemert te bouwen, waartoe hij in voormeld jaar het verlof van den Hertog bekomen had.

Het kasteel dagteekent derhalve uit het einde der veertiende en het begin der vijftiende eeuw, zooals daarenboven op te maken is uit de drie eerste afbeeldingen van het gothische gedeelte van dit merkwaardig slot, waarvan afbeeldingen dezen tekst verluchten.

Het oudste gedeelte vormt den Oostenlijken vóórbouw, terwijl de groote vierhoekige, renaissance-bouw met binnenplein zich in ongeveer tegenovergestelde richting uitstrekt. Deze laatste huize is een zwaar, achtiend'eeuwsch gebouw, dat van het jaar 1740 dagteekent.

De groote afmetingen van dit kasteel kwamen den voormaligen Commandeur, die daarin een bezetting kon legeren, uitmuntend te stade. Dit bleek herhaaldelijk in de voor Gemert's kasteel zoo wisselvallige dagen van den tachtigjarigen oorlog.

Tot aan den tijd der Fransche overheersching bleef Gemert vrij en onafhankelijk. Toen werd 't kasteel met zijn commanderij aangeslagen en door Napoleon aan den Hertog van Reggio geschonken. Tijdens het Fransche bestuur kocht Adriaan van Riemsdijk te Maastricht dit beroemde kasteel, waaraan hij in 1832 een aantal landerijen en bouwhoeven, van het Domein gekocht, toevoegde. Van de familie van Riemsdijk en later van Scheidius ging 't kasteel middel-lijk over in handen van mannen, die wel niet meer het zwaard voeren en om wier schouderen geen witte mantel met het groote kruis der Duitsche Orde meer zwiert, maar die toch als de riddermonniken van weleer kloosterlingen zijn uit verre streken verbannen en die het zware kruis der ballingschap ridderlijk weten te dragen.

In een volgend artikel zullen wij een overzicht geven van de commandeurs, die in vroeger eeuwen het kasteel en de commanderij bestuurd hebben.

DR. X. SMITS.

Overneming verboden.

Het liefdeleven van den eikenspinner.

WEINIG kon ik vermoeden, dat de wensch, dien ik aan 't slot van mijn vorig artikel uitte, zoo spoedig in vervulling zou gaan. Ik zal inderdaad de begeerde kapel vinden, sterker nog: ik heb haar reeds! Met een verrukt, doch niet heel helder gewasschen ge-
laat, barveoets en met een gelapte, door een touwtje opgehouden broek, komt mijn dagelijksche leverancier van knollen en tomaten, een knaap van een jaar of zeven, als naar gewoonte met zijn groentemand aan de deur. Na de weinige stuivers, de opbrengst zijner negotie, behoorlijk voorgeteld, te hebben opgestreken, haalt hij iets uit zijn zak, dat hij den vorigen avond in een haag gevonden had, terwijl hij bezig was, het gras voor zijn konijntjes te snijden.

— Wilt u dat hebben? is zijn vraag.

Nu, óf ik! voeg ik hem toe, zie er nog meer van te krijgen, zooveel alsje kunt en dan mag je a.s. Zondag op mijn kosten in den draaimolen zitten. Hier heb je al vast een paar centen. Houd die nu afzonderlijk en doe ze nu niet bij 't geld van je groenten, anders komt straks de rekening met je moeder niet uit. Stralend van blijdschap met dien schat, belooft mijn ongekamd vriendje, in 't vooruitzicht weldra een kapitalist te wezen, zijn uiterste best te zullen doen.

Nauwelijks is hij verdwenen, of ik bekijk eens goed, wat hij me daar gebracht heeft. 't Is wel de moeite waard: een prachtige cocon, in vorm tamelijk wel overeenkomende met dien onzer zijderupsen, stevig van bouw en vaalbruin van kleur. Wat ik hieromtrent in de boeken heb kunnen nasnuffelen, geeft me haast de zekerheid hier te doen te hebben met den Eikenspin-
ner! Als dit eens zoo was, wat zou dat een buitenkansje wezen! Ik zou mijn studie dan kunnen voortzetten en hier vinden, wat de Nachtpauwoog me tevergeefs had doen zoeken.

De Eikenspinner is inderdaad een klassieke vlinder; geen handboek over insecten, of het gewaagt van zijn eigenaardige gewoonten gedurende het tijdperk zijner liefde. Men vindt

daarin opgeteekend, dat, al wordt een wijffe in stille afzondering geboren, hetzij in een kalm vertrek, hetzij in de geheimzinnigheid van een doosje, van dit feit aan de belanghebbenden in bosch en veld melding wordt gemaakt. Door een, voor ons oog niet te bespeuren kompas, worden de mannetjes van verre naar 't geheimzinnig kamertje geleid, betasten het en fladderen er in alle richtingen omheen.

Deze wonderen waren mij uit de boeken bekend; maar ze zien, ze met zijn eigen oogen waarnemen, en er tezelfder tijd eenige proeven mee nemen, dat is heel iets anders. Wat belooft me de aankoop van een paar centen? Zal de vermaarde spinner er uit te voorschijn treden?

Laten we ook eens zijn anderen naam noemen: „Monnikvlinder” 1). Deze eigenaardige benaming dankt hij aan 't costume, dat het mannetje draagt, een monnikspij van vaalbruin vilt. Maar dit vilt is hier een smaakvolle fluweelige stof, met een bleekere dwarsstreep en een wit moesje gegarneerd.

De monnikvlinder is in deze streken geen alledaagsche verschijning, die men zeer waarschijnlijk wel vangen zal, als men er te geschikter tijd met een vlindernet op uit zou willen gaan. In mijn buurt, meer in 't bijzonder op mijn eenzaam erf, is het me in de twintig jaar, dat ik er reeds woon, niet mogen gelukken hem aan te treffen. Nu ben ik, eerlijk gezegd, geen hartstochtelijk jager; het doode, opgezette insect der verzamelingen boezemt me slechts matig belang in; ik zie het liever levend, om het te bespieden bij de verrichtingen zijner levensfunctiën. Maar al ontbreekt me de ijver van den verzamelaar, ik heb ten minste mijn oogen, die steeds gericht zijn op alles, wat onze velden bezielt, en een kapel, zoo opvallend door lichaamsvorm en kleedij, zou zeker niet aan mijn aandacht ontsnapt zijn, als ik haar had mogen ontmoeten.

Mijn kleine groenteboer, niet weinig geanimeerd door 't prettige vooruitzicht van een ritje in den draaimolen, heeft me echter nog steeds geen tweede exemplaar bezorgd; drie jaar lang heb ik vrienden en bureu — vooral de jongeren van dagen — geprest om 't struikgewas te doorsnuffelen; ik zelf heb onder de droge bladeren gewroet, de steenhoo-
pen nagekeken, de holle boomen doorzocht; alles te vergeefs! De kostbare cocon bleef onvindbaar. Ik overdrijf dus niet, als ik be-
weer, dat de monnikvlinder in mijn buurt uiterst zeldzaam is. Tegelegener tijd, zal men het gewicht van deze opmerking be-
vroeden. 2)

Gelijk ik vermoedde was mijn eenige cocon inderdaad die van den fameusen vlinder. Den 20sten Augustus komt er een fors, zwaarlijvig wijffe uit te voorschijn, met een kleed, iets lichter van kleur dan van 't mannetje. Ik breng haar onder een gazen vliegendeksel, midden op mijn werktabel te midden van boeken, stopflesschen, schotels, dozen,

reageerbuizen en andere utensiliën. De situatie is geheel dezelfde, als bij den Grooten Nachtpauwoog: twee vensters, die uitzicht geven op den tuin en waarvan 't eene gesloten is, en 't andere dag en nacht open staat, laten er het daglicht binnen. In 't halfdonker tusschen beide ramen in, wordt de kapel op een afstand van een meter of vier, vijf, neergezet.

Dien dag en ook den volgenden gebeurt er niets bijzonders. Met de voorpooten blijft de gevangene, naar 't licht gewend, onbeweeglijk aan 't gaas der stolp geklemd, zonder met de vleugels te klappen, zonder de sprieten te doen trillen, evenals we dat bij 't wijffe van den Nachtpauwoog hebben opgemerkt.

Ze gebruikt haar tijd om tot volle ontwikkeling te komen. Door een werking, waar onze wetenschap 't geheim nog lang niet van kent, verwekt zee en lokmiddel, zoo onweerstaanbaar, dat het bezoekers uit al de vier hemelstreken tot haar voert.

Wat geschiedt er dan toch in dat zware lichaam, welke wisselwerking heeft er plaats, die de omstreken zoo hevig in beroering brengt? Waren die bekend, dan zouden de geheime toovermid-
delen van den vlinder ons een eind verder brengen.

Den derden dag is 't wijffe tot ontvangst der genoodigden gereed en plotseling, is het feest in vollen gang. 's Middags tege-
een uur of drie in mijn tuin zijnde, zie ik een massa kapellen fladderen in 't kozijn van 't openstaande venster mijner werk-

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL TE GEMERT. RECHTERVLEUGEL MET POORT.
ACHTERZIJDE IN LAAT-GOTHISCHEN, BRABANTSCHEN STIJL.

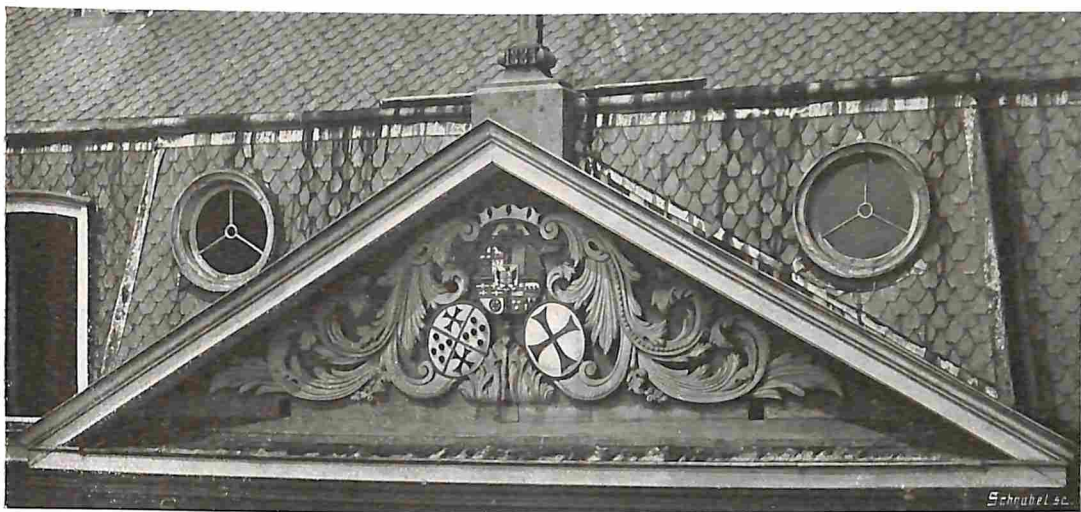

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL TE GEMERT.

DE WAPENSCHILDEN VAN GEMERT, VAN DE COMMANDERIJ EN VAN DE TEUTONISCHE RIDDERORDE IN DEN TOPGEVEL (FRONTON) OP DE BINNENPLAATS.

kamer. Het zijn de minnaars, die de schoone hun opwachting komen maken. Eenigen komen uit de kamer, anderen gaan naar binnen, weer anderen zetten zich op den muur neder, blijkbaar uitgeput na een verren tocht. Ik zie ze van verre aankomen, over de muren, over den beschermenden rand der cypressen. Van alle kanten zie ik ze, in steeds afnemend aantal opdagen. Het begin van die samenkomst heb ik, jammer genoeg, gemist, thans schijnen de gasten vrijwel voltallig aanwezig te zijn.

Laat ons nu eens boven gaan kijken. Thans op klaarlichten dag, zonder dat één bijzonderheid me ontgaat, zie ik opnieuw hetzelfde verbijsterende schouwspel, waarop de nachtvlinder me reeds vroeger vergast heeft. In de werkkamer fladdert een zwerm mannetjes, die ik op 't oog op 'n zestig schat, voorzoover een taxatie van een beweeglijken troep mogelijk is. Na eenige toeren om de stulp, vliegen enkelen naar 't geopende venster, keeren dadelijk daarop terug en hervatten hun wilde vlucht. De meest hartstochtelijken zetten zich op 't deksel neer, slaan met de pooten, verdringen elkaar en trachten zich van de beste plaatsen meester te maken. De gevangene, aan de andere zijde der afsluiting met 't achterlijf tegen 't gaas gedrukt, blijft uiterlijk kalm en schijnt zich niets aan te trekken van de hulde, die de wriemelende schare haar komt brengen.

Drie uur lang hebben ze hun dolle sarabande gedanst; de zon daalt en de temperatuur neemt een weinig af en naar die mate verkoelt ook het liefdevuur der vlinders. Velen gaan heen om niet terug te keeren. Anderen nemen stelling voor de gebeurtenissen van den volgenden dag en zetten zich op de roeden van 't gesloten venster, evenals de Nachtpauwoog deed. Voor vandaag is het feest afgelopen. Maar zeker zal het morgen hervat worden, want het traliwerk der gevangenis heeft het voor heden zonder resultaat doen zijn.

Helaas! het zal tot mijn grooten spijt niet hervat worden, en dat wel door mijn eigen schuld. Dienzelfden avond, nog heel laat, wordt me een Bidsprinkhaan bezorgd, die me door zijn buitengewoon kleine gestalte merkwaardig voorkomt.

Nog geheel vervuld van de gebeurtenissen van dien middag, breng ik het roofzieke insect bij den spinner onderdak. Geen oogenblik komt het bij me op dat die samenwoning een noodlottige wending zou kunnen nemen. De Mantis is zoo teer en de andere zoo corpulent. Bij mij bestaat dus niet de minste vrees. Ach! wat kende ik nog slecht den bloeddorst van 't met roofklauwen gewapend insect! Den volgenden morgen zie ik tot mijn ontzetting de kleine Mantis bezig den enormen vlinder te verscheuren. De kop en een gedeelte van den thorax zijn al verdwenen. Afschuwelijk beest! wat een onheil hebt ge over mijn hoofd gebracht. 't Is gedaan met de verdere nasporingen, die me dien nacht de heerlijkste visioenen voor den geest tooverden. Bij gebrek aan materiaal zal ik pas na drie jaar in staat zijn ze te hervatten!

Laat deze teleurstelling ons echter 't weinige niet doen vergeten, wat we zooeven hebben waargenomen. Op een enkelen middag zijn ongeveer zestig mannetjes komen opdagen. Nemen we in aanmerking, hoe zeldzaam de Eikenspinner hier voorkomt, herinneren we ons de veeljarige, vruchteloze onderzoekings-tochten, zoowel door mij-zelf, als door mijn getrouwe helpers ondernomen, dan moet dat aantal ons ten zeerste verbazen. Het lokaas van 't wijfje heeft het onvindbare plotseling in massa doen verschijnen.

Vanwaar zouden ze gekomen zijn? Van alle kanten en ontegenzeggelijk van verre. Den ganschen omtrek, dien ik nu al jaren doorzoek, ken ik tot in zijn geheimste schuilhoeken, geen struik, geen steenhoop is me vreemd, en ik durf verklaren, dat men er den Eikenspinner niet aantreft. Om derhalve mijn studeerkamer met dien zwerm te bevolken, moesten de leden worden samengeroepen uit een kring, beschreven met een straal, welks lengte ik niet durf schatten.

Drie jaar gaan voorbij en de fortuin, die ik steeds hardnekkig nagelopen heb, bezorgt me eindelijk twee cocons van den

monnikvlinder. Omstreeks half Augustus komen beide, kort na elkaar, uit en leveren me elk een wijfje, een buitenkansje, dat me mogelijk maakt mijn proeven te wijzigen en te herhalen.

Ik hervat mijn onderzoekingen, waarop de Nachtpauwoog me reeds het bevestigend antwoord had gegeven. De Dagpelgrim is niet minder behendig dan zijn Nacht-collega. Hij spot met al mijn kunstmiddeltjes. Zonder zich te vergissen snelt hij naar de gevangene onder 't gazen deksel. Waar men 't toestel ook geplaatst moge hebben, hij weet haar te vinden in de verborgenheden eener bedstede, hij kent haar schuilplaats, te midden der geheimzinnigheid van de een of andere doos, mits de sluiting niet volkomen zij. Hij komt, bij gebrek aan een gids, niet weer, als het kistje hermetisch gesloten is. Tot dusverre niets dan een herhaling van 't geen we bij den Nachtpauwoog hebben waargenomen. Een goed gesloten doos, welker inhoud geen gemeenschap heeft met de omrin-

gende atmosfeer, laat de mannetjes geheel onwetend omtrent de plaats, waar de gevangene zich ophoudt. Niemand komt haar bezoeken, zelfs niet al zet ik het doosje duidelijk zichtbaar in 't geopende venster, hetgeen mij het bestaan van reukstroomen, door wanden van metaal, hout, carton of glas tegengehouden, wederom als zeer waarschijnlijk doet voorkomen.

De Nachtpauwoog, dien ik op dit punt onderzocht heb, heeft zich niet van 't spoor laten brengen door naphthaline, die, naar ik verwachtte, door haar machtigen geur, de voor ons reukorgaan niet waarneembare uitwasemingen moest overheerschen. Ik heb met mijn monnikvlinder de proef herhaald, doch ditmaal de gansche weelde van geurtjes verspild, die mijn drogerijenvoorraad me kon verschaffen.

Ik heb een tiental schoteltjes, deels onder den vliegende deksel,

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL TE GEMERT.

ACHTTIENDE-EEUWSCHE INGANGSPOORT MET GEBROKEN VOLUTEN-FRONTON, WAARIN EEN LEEUW ALS TENANT VAN HET KRUISBLAZOEN DER ORDE DIENST DOET.

deels in een kring daaromheen gezet. Enkele bevatten naphthaline, andere lavendel-essence, andere weer petroleum, nog weer andere zwavelzouten met een lucht van bedorven eieren. Teneinde de gevangene niet te doen stikken, moest ik het hierbij laten. Ik neem deze voorbereidselen 's morgens, opdat het vertrek tegen visitetijd geheel en al geparfumeerd zij.

Tegen den middag is mijn studeerkamer letterlijk een drogist-winkel geworden, waar de door-dringende lavendelgeur en de walgelijke zwavelwaterstof om den voorrang dingen. Laat ik niet vergeten te zeggen, dat er bovendien geroookt wordt, en ferm ook! Zullen nu een gasfabriek, een rookhol, een parfumerie-winkel, een petroleum-affaire en een chemisch-laboratorium hun geuren eendrachtig dooreenmengend, er in slagen den monnik-vlinder op een dwaalspoor te brengen? Geen sprake van! Tegen drie uur komen de gasten oudergewoonte opdagen. Ze begeven zich onmiddellijk naar de stulp, die ik, om de bezoekers nog meer moeilijkheden in den weg te leggen, vooraf met een dikke doek heb bedekt. Ondanks al die hindernissen vliegen ze rechtstreeks naar de opgeslotene toe en trachten haar te naderen, door zich tusschen de plooiën van den doek heen te werken. Al mijn kunstmiddeltjes hebben niet het minste resultaat gehad.

Na deze mislukking, die ik, na hetgeen ik hieromtrent met den Nachtpauwoog heb onder-vonden, wel zoo half en half verwacht had, zou ik eigenlijk moeten gaan wanhopen aan 't bestaan van geurige stroomingen, die den vlinders den weg tot 't bruidsfeest wijzen. En dat ik dat niet gedaan heb, dank ik aan een toevallige omstandigheid. Het komt meer voor, dat 't onverwachte, het toeval ons van die verrasingen bereidt, die ons op 't spoor brengen van datgene, waarnaar we tot heden steeds vruchteloos gezocht hebben.

(Slot volgt). J. H. FABRE.
(Vert. door P. G.)

Overneming verboden.

1) In de Fransche tekst staat: „Minime à bande”. Minime is een monnik van lagere orde.

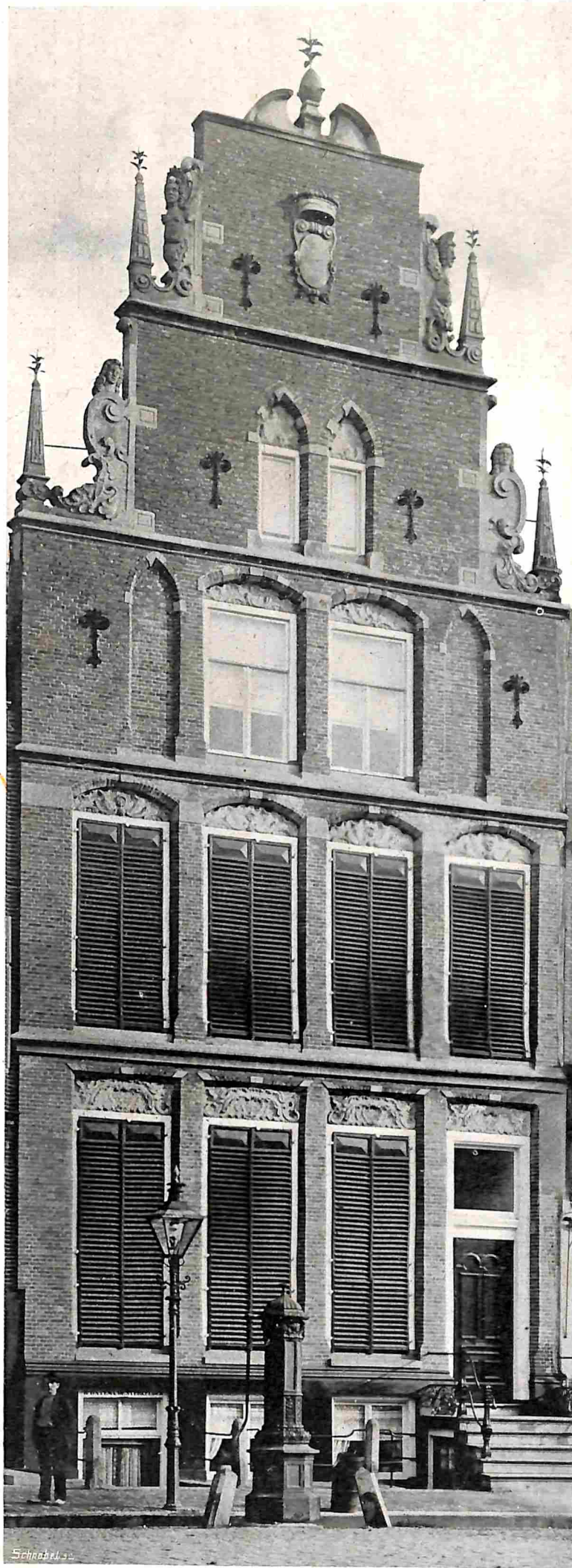
2) De Eikenspinner is in ons land op vele plaatsen een gewone verschijning; in 't Insectorium van Artis worden ze elk jaar gekweekt.

Konijnenteelt.

WELK een enorm omvang de konijnenteelt vooral in Frankrijk, België, in en voor Engeland heeft, kan wel blijken uit de volgende cijfers. De Parijzenaars verorberen wekelijks 200.000 konijntjes; konijnenbout staat daar op de hotelmenu's goed aangeschreven. Londen verbruikt per week niet minder dan 500.000 konijnen. Over 1910 verhandelde Frankrijk voor 192 miljoen francs aan konijnenvleesch, — haar en — velletjes; met de cijfers van het eigen verbruik mede, bedroeg de omgezette waarde van deze producten 480 miljoen francs.

Niet alleen door de hooge voedingswaarde van het betrekkelijk goedkope vleesch is deze teelt en handel van zoo groote beteekenis geworden. Ook de bij-producten, leder en bontwerk, deden de rasfokkerij tot voorheen ongekende hoogte stijgen.

Het „huis met den schoonen gevel” te Groningen.

HET „HUIS MET DEN SCHOONEN GEVEL” AAN DE
GROOTE MARKT TE GRONINGEN.

GEWOONLIJK is 'het met vreugde, dat wij onze lezers een mooie afbeelding van iets moois bieden. Maar thans is die vreugde niet onvermengd, gaat ze zelfs vergezeld van een verwensching aan 't adres van... Regeering en Volksvertegenwoordiging. Schrikt niet, „Buiten” gaat niet „aan politiek doen”, zou slechts wenschen, dat er op 't Binnenhof een beetje minder aan gedaan werd, dat er een oogenblikje tijd werd gevonden voor 't stellen van de vraag: Moet het nog langer duren, dat in Nederland de particulier de merkwaardigste bewijzen van onze beschavingsgeschiedenis, de schoonste uitingen van ons kunstgevoel verknoeit of vernietigt, zonder dat de gemeenschap dit kan beletten?

Er moet weer gewezen worden op een dreigend gevaar, een droevig gevolg van het feit, dat in ons land de gemeenschap haar monumentenschat niet kan verdedigen tegen 't onbeperkt beschikkingsrecht van den eigenaar.

Aan de Noordzijde van de Groote Markt te Groningen heeft de heer Burmann een bloeiende winkelzaak; daarnaast staat het „huis met den schoonen gevel”, een der oudste huizen van Groningen, een der eerste steenen huizen aan de Groote Markt. Dit huis wordt het eerst vermeld in de chronyk van Sicko Benninge in verband met een moord door een volksoploop in 1413 daar gepleegd in den strijd tusschen de Schieringers en Vetkoopers op jhr. Hendrik Clant. Tijdens den 80-jarigen oorlog woonde er de beruchte Johan de Mepsche, die, naar men zegt, in 1568 er Alva eenige dagen herbergde na zijn terugkomst van den slag bij Jemmingen. In 1672 huurde de Groningsche Regeering het „huis met den schoonen gevel” ten behoeve van Carl von Rabenhaupt, de kranige verdediger der stad tegen de legers van den bisschop van Munster en den keurvorst van Keulen. Een uit historisch oogpunt hoogst merkwaardig huis dus, en — onze afbeelding zegt genoeg — een mooi huis ook, dat zijn naam „huis met den schoonen gevel” terecht draagt. Maar... de bloeiende winkelzaak heeft uitbreiding noodig en het gevaar dreigt, dat Groningen weldra een sieraad minder zal bezitten: „het huis met den schoone gevel” is door den heer Burmann aangekocht. Moge het gevaar nog afgewend worden!

„*Senatu deliberante, perit Saguntum.*” Men is daar op het Binnenhof druk aan 't werken en praten tot heil van 't vaderland, doch denkt er niet aan, dat dit vaderland ondertusschen beroofd kan worden van het mooiste en belangrijkste uit de nalatenschap van het voorgeslacht.

Zoekt een oogenblik tijd, mijne heeren, voor een monumentengroten dienst mee bewijzen, en, wat misschien meer indruk op u maakt, vele kiezers dankbaar L.

wel! Gij zult er uw land een grooten dienst mee bewijzen, en, wat misschien meer indruk op u maakt, vele kiezers dankbaar stemmen.